

DEPREM

17 Ağustos 1999 Salı sabah 03:03'de Marmara'da Merkez Gölcük olmak üzere meydana gelen 7.4 şiddetindeki, son yılların hafızalardan asla silinemeyecek birçok aileyi yok eden parçalayan deprem hepimizi büyük acılara sevketti. Hayatını kaybeden vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet, yaralılara acil şifalar diliyorum. Geride kalanlara sabırla diliyorum. 2. günü çarşamba günü depremin kendini en yoğun hissettirdiği Gölcük'e gittim. Deprem o soğuk yüzü, insanların çaresizliği hayatımda hiçbir zaman beyinimden silinmeyecektir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Bürokrasinin en üst düzeydeki mahalli temsilcileri ve merkezi hükümet depremin yaygın bir alanda gerçekleşmesini ve yol açtığı tahribatın büyüklüğünü ancak depremin üzerinden 10-12 saat geçtikten sonra, helikopterlerden çekilen deprem görüntülerinin TV'lerde görünmeye başlamasından sonra kavrayabilmişlerdir. Kurtarma için çok değerli bir zaman kaybedilmiştir. Can kaybı olarak resmi rakamlar 14.900 olarak açıklansa da, gerçek ölü sayısının hâlâ enkaz altında olan, bildirilmeyen veya başka bölgelerde defnedilen kayıp durumdaki kişilerle 25-30 bin olduğu mahalli kaynaklarca ifade edilmektedir.

Depremle ilgili elektrik, telefon, cep telefon sistemlerinin çökmesi, karayollarının tıkanarak devre dışı kalması, kurtarma, enkaz kaldırma ve yardım faaliyetlerini olumsuz bir şekilde etkilemiştir. Böylesi bir kilitlenme, bir ülke için "stratejik başarısızlık" örneği olarak uluslararası arenada çok kötü bir tecrübe oluşturmuştur.

Devlet, tüm yetkileri ve kuruluşlarıyla kurtarma ve enkaz kaldırma faaliyetlerine ancak 3. günde ciddi mânâda işbirlik edebilmiştir. O ana kadar sivil yardım kuruluşları ve vatandaşlar kendi başlarına çalışmalar yürütmüşlerdir. Ancak iş makineleri ve diğer hassas aletler ve teçhizat olmaması yüzünden binlerce vatandaşın enkaz altından çıkarılabilmemesi mümkün olmamıştır.

Depremden sonraki 1. veya 2. gün yabancı ülkelere gelen kurtarma ekipleri uzun süre havalimanında bekletilip görev yerlerine geç ulaşmışlar, iyi bir yönlendirme olmaması, tercüman ve iş makineleri eksikliği gibi nedenlerle daha fazla başarılı olamamanın sıkıntısını yaşamışlardır.

Doğal afetler ve felaketler karşısında yardım amacıyla kurulmuş Kızılay, Sivil Savunma Müdürlüğü ve Afet İşleri Genel Müdürlüğü gibi kuruluşlar Marmara deprem felaketinde başarısız olarak sınıfta kalmışlardır. Depremin üzerinden 3 hafta geçmesine rağmen hâlâ varlıkları ciddi biçimde hissedilemeyen

bu kuruluşlara vatandaşın ilgisi ve güveni ciddi bir biçimde zedelenmiştir.

Mahalli yöneticilerin ifadelerine göre, özellikle beldelerde ve köylerde kurtarma, enkaz kaldırma ve yardım çalışmalarında devletin desteği alınamamıştır. Hâlâ iş makineleri ve çadır almayan beldeler bulunmaktadır.

FINANSMAN KAYNAKLARI İÇİN ÖNERİLER

Yapılan araştırmalar ve fizibilite ışığında depremden etkilenen bölgelerdeki alt yapı ve üst yapının yeniden inşası için gereken finansman ihtiyacı yaklaşık 8-10 milyar dolar olarak tahmin edilmektedir. Bu kaynaklar aşağıdaki yöntemlerle temin edilebilir.

Herşeyden önce yurtiçi ve yurtdışı maddi yardımların çalışmalarının bilançosu çıkarılarak kamuoyuna duyurulmalıdır.

Acilen bir Deprem Fonu oluşturularak iç borç stokunun %10'unun bu Fon'a aktarılması sağlanmalı, rantçı kesimin de fedakarlık yapması temin edilmelidir. Böylece 1,9 katrilyon TL, yani yaklaşık 4,5 milyar dolarlık bir kaynak elde edilebilir.

Ulke genelindeki Hazine Arazilerinin belirli bir kısmının satılarak, elde edilecek gelirler Deprem Fonu'na ilave edilmeli veya Hazine arazileri kat karşılığı sistem ile müteahhitlere verilerek deprem bölgelerinde konut yapmaları sağlanmalıdır.

Bakalardaki mevduatlardan kesilen stopaj oranı %2 artırılarak, ilave gelir Deprem Fonu'na dahil edilmelidir.

Faizsiz, dövizle endeksli 2 yıl vadeli Deprem Dayanışma Tahvili çıkarılabilir.

Bakaya kalmış ve askerlik yaşı geçmiş kişiler (yaklaşık 350 bin kişi) için 10.000 dolar bedelle kısa dönem askerlik uygulaması getirilerek büyük bir kaynak sağlanabilir. (Şu an bu uygulama kabul edildi.) Lüks tüketim maddelerinin KDV'si ve lüks tüketim maddelerinin ithalatından

alınan gümrük vergileri artırılabilir.

Depremden etkilenen bölgelerden yeni yerleşim merkezleri hemen projelendirilerek, Avrupa Sosyal İskan Fonu, İslâm Kalkınma Bankası ve Dünya Bankası'ndan sıcak sıcakına fon desteği istenmeli, Avrupa Birliği'nin Gümrük Birliği dolayısıyla Türkiye'ye vermesi gereken 2,5 milyar Euro'luk yardım hemen talep edilmeli.

Herşeyden önemlisi ekonominin canlandırılarak, üretim gelir artışının sağlanması gereklidir.

Ecz. Ö. Faruk DOĞAN
Genel Sekreter

